

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «МУНІЦИПАЛЬНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ»

Рівень освіти	другий (магістерський)
Спеціальність	D4 Публічне управління та адміністрування
Освітня програма	Публічне управління та адміністрування Цифрове врядування
Тривалість викладання	4-та чверть
Кількість кредитів	4 кредити ЄКТС (120 годин)
Заняття:	
лекції:	2 години на тиждень
практичні:	4 години на тиждень
Мова викладання	українська

Сторінка курсу в СДО НТУ «ДП»: <https://do.nmu.org.ua/course/view.php?id=5366>

Кафедра, що викладає: Державного управління і місцевого самоврядування (ДУМС)

Викладачі:

Маматова Тетяна Валеріївна

д.держ.упр., професор, професор кафедри

Персональна сторінка

<https://palsg.nmu.org.ua/ua/kafedra/teachers/Mamatova/Mamatova.php>

E-mail: Mamatova.T.V@nmu.one

Чикаренко Ірина Аркадіївна

д.держ.упр., професор, завідувач кафедри

Персональна сторінка

<https://palsg.nmu.org.ua/ua/kafedra/teachers/Chykarenko/Chykarenko.php>

E-mail: Chykarenko.I@nmu.one

1. Анотація до курсу

На межі XX – XXI сторіччя у країнах Європи, США та інших країнах, у т.ч. і в Україні, почали активно запроваджуватися нові концепції, підходи та моделі публічного управління, пов'язані з намаганням створити гнучкішу й результативнішу ринково-орієнтовану систему, стратегічно спрямовану на клієнта-громадянина. Отриманий досвід реформ свідчить, що це можна зробити шляхом переходу від традиційного адміністрування до менеджменту, із залученням його ідеології, методології, передових підходів і практик. На підставі застосування підходів менеджменту у вітчизняному публічному управлінні реалізуються зміни, суть яких полягає у поступовому переході від традиційних моделей адміністрування, базованих на цінностях і ментальності належного виконання функцій, до таких, де провідним є орієнтація на досягнення соціально-визначеного результату, людина розглядається як клієнт і споживач послуг, а система публічного управління оцінюється крізь призму її здатності задовольняти динамічні потреби громадян.

Вивчення дисципліни «Муніципальний менеджмент» спрямоване на формування у слухачів системи знань щодо сучасних концепцій, підходів, технологій та інструментів побудови якісного нового, орієнтованого на соціально-визначений результат публічного управління на засадах

менеджменту, та комплексу умінь щодо застосування визнаного у світі інструментарію менеджменту для формування політик і розв'язання публічно-управлінських проблем.

2. Мета та завдання курсу

Мета дисципліни – формування у здобувачів вищої освіти комплексу спеціальних знань щодо сучасних концепцій, підходів, технологій та інструментів побудови якісного нового, орієнтованого на соціально-визначений результат публічного управління на засадах менеджменту, та комплексу умінь щодо застосування визнаного у світі інструментарію менеджменту для формування політик і розв'язання проблем муніципального управління.

Завдання курсу:

- **знати і розуміти:** сутність теоретичних основ менеджменту в публічному управлінні тенденцій його розвитку та ролі у забезпеченні належного рівня та якості життя населення; сутність підходів щодо програмування розвитку муніципальних утворень, впливу регіональної Smart-спеціалізації на розвиток територій та громад; основи розроблення і реалізації на регіональному, місцевому та муніципальному рівнях інноваційних ідей, проєктів, кластерів, формування політик у різних сферах публічного управління тощо; зміст актуальних підходів, інструментів та технологій, що можуть підвищити ефективність сучасного публічного управління;
- **вміти:** ініціювати розроблення та розробляти політики, програми, зокрема, створення кластерів; розробляти та практично впроваджувати інструментарій менеджменту у діяльність органів публічного управління та адміністрування задля підвищення ефективності та якості цієї діяльності; підготувати публічну презентацію розробленої концепції проєкту створення муніципального / міжмуніципального кластеру.

3. Результати навчання

Дисциплінарні результати навчання:

- продемонструвати *розуміння* теоретичних основ менеджменту в публічному управлінні, тенденцій його розвитку та ролі у забезпеченні належного рівня та якості життя населення;
- продемонструвати *розуміння* підходів щодо програмування розвитку муніципальних утворень, впливу регіональної Smart-спеціалізації на розвиток територій та громад;
- продемонструвати *розуміння* основ розробки та реалізації на регіональному, місцевому та муніципальному рівнях інноваційних ідей, проєктів, кластерів, формування політик у різних сферах публічного управління тощо;
- продемонструвати *знання* актуальних підходів, інструментів та технологій, що можуть підвищити ефективність сучасного публічного управління, зокрема, через запровадження у публічно-управлінську діяльність елементів інноваційного, стратегічного, проєктного та муніципального менеджменту, менеджменту якості, Lean (ощадливого управління) та Agile (гнучкого управління);
- продемонструвати *здатність* ініціювання та розроблення політик, програм, зокрема, створення кластерів (у т.ч. муніципальних та міжмуніципальних), інноваційних продуктів (технологій, послуг);
- продемонструвати *навички розробки та практичного впровадження* інструментарію менеджменту у діяльність органів публічного управління та адміністрування задля підвищення ефективності та якості цієї діяльності;
- продемонструвати *навички* підготовки публічної презентації розробленої концепції проєкту створення муніципального / міжмуніципального кластеру.

4. Структура курсу

Тиждні	Тематика занять	Вид занять	Ресурси	Оцінка
1	Вступ до курсу Мета, завдання, результати Політика курсу Навчальні матеріали Система та критерії оцінювання	Лекція	Силабус Презентація курсу Методичні рекомендації Рекомендовані джерела ККР для проведення заліку	—
	Тема 1. Муніципальний менеджмент у системі публічного управління		Презентація за темою Рекомендовані джерела	—
	Практичне заняття «Формування сценарію розвитку громади»	Практичне заняття	Методичні рекомендації	—
2	Тема 2. Програмування розвитку муніципальних утворень	Лекція	Презентація за темою Рекомендовані джерела Спеціалізовані веб-ресурси	—
	Практичне заняття «Формування сценарію розвитку громади»	Практичне заняття	Методичні рекомендації Спеціалізовані веб-ресурси	0-10
3	Тема 3. Кластерна модель розвитку місцевої та регіональної економіки	Лекція	Презентація за темою Рекомендовані джерела Спеціалізовані веб-ресурси	—
	Практичне заняття «Особливості розроблення концепції проєкту створення міжмуніципального кластеру»	Практичне заняття	Методичні рекомендації Спеціалізовані веб-ресурси	0-10
4	Тема 3. Кластерна модель розвитку місцевої та регіональної економіки	Лекція	Презентація за темою Рекомендовані джерела Спеціалізовані веб-ресурси	—
	Презентація результатів виконання командного / індивідуального завдання з розроблення концепції проєкту створення міжмуніципального кластеру	Практичне заняття	Презентації здобувачів	—
5	Тема 3. Кластерна модель розвитку місцевої та регіональної економіки	Лекція	Презентація за темою Рекомендовані джерела Спеціалізовані веб-ресурси	—
	Презентація результатів виконання командного / індивідуального завдання з розроблення концепції проєкту створення міжмуніципального кластеру	Практичне заняття	Презентації здобувачів	0-20
6	Тема 4. Менеджмент якості в органах муніципального управління	Лекція	Презентація за темою Рекомендовані джерела	—
	Практичне заняття «Системи управління якістю в муніципальному управлінні»	Практичне заняття	Методичні рекомендації Спеціалізовані веб-ресурси	—
7	Тема 4. Менеджмент якості в органах муніципального управління	Лекція	Презентація за темою Рекомендовані джерела	—
	Практичне заняття «Системи управління якістю в муніципальному управлінні»	Практичне заняття	Методичні рекомендації Спеціалізовані веб-ресурси	0-10
8	Тема 5. Менеджмент в органах муніципального управління на основі моделей організаційної досконалості, Agile та Lean	Лекція	Презентація за темою Рекомендовані джерела Спеціалізовані веб-ресурси	

Тиждні	Тематика занять	Вид занять	Ресурси	Оцінка
	Практичне заняття «Імплементація принципів Agile в муніципальному управлінні»	Практичне заняття	Методичні рекомендації	
9	Тема 5. Менеджмент в органах муніципального управління на основі моделей організаційної досконалості, Agile та Lean	Лекція	Презентація за темою Рекомендовані джерела Спеціалізовані веб-ресурси	–
	Практичне заняття «Імплементація принципів Agile в муніципальному управлінні»	Практичне заняття	Методичні рекомендації	0-10
10	Підсумкове тестування	Лекція	MS Forms	0-40
	Практичне заняття: «Дерево результатів навчання» (підведення підсумків вивчення дисципліни)	Практичне заняття	Силабус ККР для проведення заліку Анкети у MS Forms	–

Командне / індивідуальне завдання «Розробка концепції проєкту створення міжмуніципального кластеру» полягає у розробленні та захисті здобувачами вищої освіти концепції проєкту створення міжмуніципального кластеру. Вітається робота в команді (5-7 осіб).

Форма проведення: розроблення, презентація та захист (відповіді на запитання, дискусія) командного / індивідуального завдання перед аудиторією (бажано використовувати MS PowerPoint).

Зміст завдання: на прикладі окремої території (ОТГ, району, області) чи муніципального утворення (село, селище, місто), пов'язаного з життям у конкретній територіальній громаді та / або професійною діяльністю, або на прикладі окремої галузі (сфери діяльності), в якій працює здобувач (охорона здоров'я, освіта, соціальний захист населення, культура, охорона навколишнього середовища, безпека життєдіяльності, житлово-комунальне господарство, агропромисловість, туризм, транспорт та промисловість тощо) здійснити опрацювання елементів розробки муніципального / міжмуніципального кластеру на засадах проєктного підходу та сформулювати концепцію відповідного проєкту щодо його створення.

Для представлення результатів виконання завдання необхідно заповнити відповідний шаблон, який розміщено у застосунку Teams MS Office та на дистанційній платформі Moodle.

Під час презентації і захисту результатів виконання індивідуальних завдань у межах практичних занять передбачено процедуру peer-assessment (оцінювання з боку інших здобувачів освіти).

5. Технічне обладнання та/або програмне забезпечення

На лекційних заняттях обов'язково мати з собою гаджети зі стільниковим інтернетом.

Активований аккаунт університетської пошти (student.i.p@nmu.one) на Microsoft Office365.

Перевірений доступ з ПК чи мобільного гаджету до застосунків Microsoft Office: Teams, Moodle.

Інстальований на ПК та мобільних гаджетах пакет програм Microsoft Office (Word, Excel, PowerPoint).

6. Система оцінювання та вимоги

6.1. Навчальні досягнення здобувачів вищої освіти за результатами вивчення курсу оцінюватимуться за шкалою, що наведена нижче:

Рейтингова шкала	Інституційна шкала
90 – 100	відмінно
74-89	добре
60-73	задовільно
0-59	незадовільно

Загальні критерії досягнення результатів навчання відповідають описам 7-го кваліфікаційного рівня НРК.

6.2. Здобувачі вищої освіти можуть отримати **підсумкову оцінку** з навчальної дисципліни **на підставі поточного оцінювання знань** за умови, якщо набрана кількість балів з поточного тестування та виконання і захисту практичних робіт складатиме не менше 60 балів. Максимально за поточною успішністю здобувач вищої освіти може набрати 100 балів.

Теоретична частина оцінюється за результатами *поточного тестування* під час лекції на десятому тижні (див. табл. розділу 4). Поточний тест складається з 20 тестових запитань двох типів (одна правильна відповідь або декілька правильних з кількох варіантів відповідей), за кожне питання можна отримати від 1 до 4 балів залежно від його складності. Загалом за поточне тестування отримується **максимум 40 балів**.

Практична частина оцінюється за результатами:

– виконання *практичних завдань*, які виконуються під час практичних занять: види завдань та розподіл балів див. у табл. розділу 4; при несвоєчасному виконання практичних завдань оцінка знижується вдвічі; загалом за наскрізне завдання отримується максимум 40 балів.

– виконання, *публічної презентації* та захисту (відповіді на запитання, дискусія) результатів командного/індивідуального завдання, зміст якого описано у розділі 4; за результатами публічної презентації отримується максимум 20 балів.

У сумі за практичну частину курсу при поточному оцінюванні отримується **максимум 60 балів**.

Отримані бали за теоретичну частину та практичні роботи додаються і є підсумковою оцінкою за вивчення навчальної дисципліни. Максимально за поточною успішністю здобувач вищої освіти може набрати 100 балів.

Розподіл максимальної кількості балів за складовими поточного контролю:

Теоретична частина	Практична частина	Разом
40	60	100

6.3. Критерії оцінювання підсумкової роботи. У випадку якщо здобувач вищої освіти за поточною успішністю отримав менше 60 балів та/або прагне поліпшити оцінку проводиться **підсумкове оцінювання (залік)** під час сесії. Якщо здобувач не здав у письмовій формі виконаних індивідуальних завдань (дві практичні роботи), він отримує незадовільну підсумкову оцінку з дисципліни.

Залік проводиться у вигляді комплексної контрольної роботи, яка включає запитання з теоретичної та практичної частини курсу. Білет складається з **60 тестових завдань** із чотирма варіантами відповідей, одна правильна відповідь оцінюється в 1 бал (**разом 60 балів**) та **10 тестових завдань** з практичної частини, кожне з запитань оцінюється максимум у 4 бали (**разом 40 балів**), причому:

- 4 бали – відповідність еталону;
- 3 бали – відповідність еталону з незначними помилками;

- 2 бали – часткова відповідність еталону, питання повністю не розкриті;
- 1 бал – невідповідність еталону, але відповідність темі запитання;
- 0 балів – відповідь не наведена або не відноситься до теми запитання.

Отримані бали за відкриті та закриті тести додаються і є підсумковою оцінкою за вивчення навчальної дисципліни. Максимально за підсумковою роботою здобувач вищої освіти може набрати 100 балів.

7. Політика курсу

7.1. Політика щодо академічної доброчесності. Академічна доброчесність здобувачів вищої освіти є важливою умовою для опанування результатами навчання за дисципліною і отримання задовільної оцінки з поточного та підсумкового контролів. Академічна доброчесність базується на засудженні практик списування (виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання), плагіату (відтворення опублікованих текстів інших авторів без зазначення авторства), фабрикації (вигадування даних чи фактів) що можуть використовуватися в освітньому процесі. Політика щодо академічної доброчесності регламентується положенням «Положення про систему запобігання та виявлення плагіату у Національному технічному університеті «Дніпровська політехніка»:

http://www.nmu.org.ua/ua/content/activity/us_documents/System_of_prevention_and_detection_of_plagiarism.pdf.

У разі порушення здобувачем вищої освіти академічної доброчесності (списування, плагіат, фабрикація), робота оцінюється незадовільно та має бути виконана повторно. При цьому викладач залишає за собою право змінити тему завдання.

7.2. Комунікаційна політика.

Здобувачі вищої освіти повинні мати активовану університетську пошту.

Обов'язком здобувача вищої освіти є перевірка один раз на тиждень (щонеділі) поштової скриньки на НТУ Microsoft Office та відвідування групи дисципліни у Microsoft Teams.

Рекомендуємо створити профілі та підписатися на сторінку кафедри державного управління і місцевого самоврядування у Facebook: <https://www.facebook.com/kafedra.publicmanagement/>.

Протягом тижнів самостійної роботи обов'язком здобувача вищої освіти є робота у рамках дисципліни дистанційно у застосунку Microsoft Teams та на корпоративній платформі Moodle (www.do.nmu.org.ua).

Усі письмові запитання до викладача стосовно дисципліни мають надсилатися на університетську електронну пошту або до групи у Microsoft Teams.

7.3. Політика щодо перескладання.

Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

7.4. Відвідування занять.

Для здобувачів вищої освіти денної форми відвідування занять є обов'язковим.

Поважними причинами для неявки на заняття є хвороба, участь в університетських заходах, відрядження, які необхідно підтверджувати документами у разі тривалої (два тижні) відсутності.

Про відсутність на занятті та причини відсутності здобувач вищої освіти має повідомити викладача або особисто, або через старосту.

Якщо здобувач вищої освіти захворів, ми рекомендуємо залишатися вдома і навчатися за допомогою дистанційної платформи.

Здобувачу вищої освіти, чий стан здоров'я є незадовільним і може вплинути на здоров'я інших здобувачів вищої освіти, буде пропонуватися залишити заняття (така відсутність вважатиметься пропуском з причини хвороби).

Оцінки неможливо отримати під час консультацій або інших додаткових годин спілкування з викладачем. За об'єктивних причин (наприклад, міжнародна мобільність) навчання може відбуватись дистанційно - в онлайн-формі, за погодженням з викладачем.

7.5. Політика щодо оскарження оцінювання. Якщо здобувач вищої освіти не згоден з оцінюванням його знань він може оскаржити виставлену викладачем оцінку у встановленому порядку.

7.6. Зарахування результатів навчання, які отримані у неформальній освіті. Здобувачі вищої освіти має право на зарахування результатів навчання, які отримані у неформальній освіті, за окремими темами або видами навчальної активності із попереднім погодженням з викладачем дисципліни та гарантом освітньої програми. Визнання результатів здійснюється за наявності відповідних сертифікатів.

7.7. Участь в анкетуванні. Наприкінці вивчення курсу та перед початком сесії здобувачам вищої освіти буде запропоновано анонімно заповнити електронні анкети (MS Forms). Посилання на форму буде розміщено у Teams курсу. Заповнення анкет є важливою складовою вашої навчальної активності, що дозволить оцінити дієвість застосованих методів викладання та врахувати ваші пропозиції стосовно покращення змісту навчальної дисципліни.

8. Рекомендовані джерела інформації

Основні

1. Муніципальний менеджмент : у визначеннях, поясненнях, схемах, таблицях : навч. посіб. / О. Н. Євтушенко, В. М. Ємельянов, В. І. Андріяш. Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2017. 332 с.
2. Муніципальний менеджмент : навч. посіб. з грифом МОН / Маматова Т.В., Чикаренко І.А., Чикаренко О.О., Шаров Ю.П. та ін., за заг. і наук. ред. Шарова Ю.П. Київ : Атіка. 2009. 404 с.
3. Інноваційні інструменти забезпечення сталого суспільного розвитку в умовах економіки знань: навч. посіб. у слайдах / Т. В. Маматова, В. М. Молоканова, І. А. Чикаренко. Дніпро : ГРАНІ, 2018. 220 с.
4. Методичні рекомендації до вивчення дисципліни «Муніципальний менеджмент» (для слухачів заочно-дистанційної форми навчання) ; 4-те вид., випр. та доповн. / Ю. П. Шаров, І. А. Чикаренко. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2018. 44 с.
5. Проєктний менеджмент на рівні територіальних громад: проблеми та можливі рішення: аналітична записка. Київ : Київська школа економіки (KSE) за підтримки Національного фонду демократії (NED). 2023. 16 с.
6. Проєктний менеджмент в публічному управлінні : підручник / кол. авт. ; за наук. ред. Ю. П. Шарова. Київ : НАДУ, 2017. 344 с.
7. Стратегічне управління та управління змінами в публічній сфері: навч. посіб. / І.А. Чикаренко, Т.В. Маматова, Т.В. Кравцова ; М-во освіти і науки України, Нац. техн. ун-т «Дніпровська політехніка». Електрон. видання. Дніпро : НТУ «ДП», 2023. URL: <https://palsg.nmu.org.ua/ua/literature/stratupr2023.pdf>.
8. Управління знаннями: електронне навчання управління проєктами в Спільноті практик: Сталий розвиток : практ. посіб. / авт. кол. ; за заг. ред. І. Катерняка, Т. Маматової. Київ : DESPRO, 2021. 193 с. URL : <https://despro.org.ua/news/detail.php?ID=2302>.

Нормативні документи

1. Питання Національної ради з відновлення України від наслідків війни : Указ Президента України від 21.04.2022 р. № 266/2022. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/2662022-42225>.
2. Про внесення змін до Методики розроблення, проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації регіональних стратегій розвитку та планів заходів з їх реалізації : наказ Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 27.12.2018 р. № 373. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0082-19>.

3. Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України : Закон України від 23.03.2000 р. № 1602-III. URL:
4. Про добровільне об'єднання територіальних громад : закон України №157-VIII від 05 лют. 2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1602-14#Text>.
5. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки : Постанова Кабінету Міністрів України від 05.08.2020 р. № 695. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text>.
6. Про затвердження Методики розроблення, проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації регіональних стратегій розвитку та планів заходів з їх реалізації : наказ Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 31.03.2016 № 79. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0082-19>.
7. Про затвердження Методики формування спроможних територіальних громад : Постанова Кабінету Міністрів України від 08 квіт. 2015 р. № 214. URL: <https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/214-2015-п>.
8. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо формування і реалізації прогнозних та програмних документів соціально-економічного розвитку об'єднаної територіальної громад : наказ Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 30.03.2016 р. № 75. URL: https://cct.com.ua/2016/30.03.2016_75.htm.
9. Про затвердження Порядку розроблення регіональних стратегій розвитку і планів заходів з їх реалізації, а також проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації зазначених регіональних стратегій і планів заходів : Постанова Кабінету Міністрів від 11.11.2015 р. № 932. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/932-2015-%D0%BF#Text>.
10. Про місцеве самоврядування : Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/go/280/97-вп>.
11. Про співробітництво територіальних громад : закон України № 1508-VII від 17.06.2014 р. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T141508.html.
12. ДСТУ ISO 9000:2015. Системи управління якістю. Основні положення та словник термінів : (ISO 9000:2015, IDT). На заміну ДСТУ ISO 9000:2007 ; надано чинності 2016–07–01. Київ : ДП «УкрНДНЦ», 2016. V, 45 с.
13. ДСТУ ISO 9001:2015. Системи управління якістю. Вимоги : (ISO 9001:2015, IDT). На заміну ДСТУ ISO 9001:2009 ; надано чинності 2016–07–01. Київ : ДП «УкрНДНЦ», 2016. X, 22 с.
14. Методичні рекомендації щодо підготовки проектів, що фінансуватимуться за рахунок субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на формування інфраструктури об'єднаних територіальних громад / Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України ; Департамент впровадження пріоритетних проектів регіонального розвитку. Київ : Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України, 2018. 20 с. <https://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2018/04/Rekomendatsiy-po-subventsiyi-na-formuvannya-infrastrukturi-OTG.pdf>.
15. Національна доповідь «Цілі сталого розвитку: Україна» / Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. 2017. 174 с. URL: http://un.org.ua/images/SDGs_NationalReportUA_Web_1.pdf.
16. Цілі сталого розвитку 2030 / ООН в Україні. URL: <http://www.un.org.ua/ua/tsili-rozvytku-tysiacholittia/tsili-staloho-rozvytku>.

Додаткові

1. Мельник А.Ф. Муніципальний менеджмент: підручник / А.Ф.Мельник, Г.Л.Монастирський, О.П.Дудкіна / За ред.. д.е.н., проф.. Мельник А.Ф. – К.: Знання, 2006. 420 с.
2. Бортнік О. В. Підходи Agile та Lean: можливості застосування в органах місцевого самоврядування України. *Аспекти публічного управління*. 2020. Т.8. № 6. С. 70–80. URL: <https://doi.org/10.15421/1020107>.

3. Децентралізація влади в Україні: оцінювання результатів формування та розвитку самодостатніх громад : монографія / за заг. та наук. ред. С. М. Серьогіна, І. А. Чикаренко. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2019. 292 с. URL: https://palsg.nmu.org.ua/ua/Sci/Monograph/decentralization_of_power-2019.pdf
4. Інструменти забезпечення ефективності, результативності та якості діяльності органів державної влади / М. Канавець (кер. авт. колективу), Ю. Лихач, А. Кукуля, О. Бутенко, Ю. Єрченко; за заг. ред. В. Купрія. Київ: Центр адаптації державної служби до стандартів Європейського Союзу, 2019. 178 с. URL: <http://www.center.gov.ua/com-phocagallery-controlpanel/biblioteka>.
5. Маматова Т. В. Довіра як ключова цінність проєктного і програмного управління в публічній сфері. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*. 2021. № 4. С. 5–10. URL: <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2021.4.1>
6. Маматова Т., Бортнік О. Удосконалення місцевого самоврядування в Україні на основі європейської моделі самооцінювання САФ. *Аспекти публічного управління*. 2020. Т. 8. № 4. С. 5–15. URL: <https://doi.org/10.15421/152076>.
7. Маматова Т. В., Серьогіна Н. К., Кравцова Т. В. Системи менеджменту соціальної відповідальності на основі стандартів ISO як фактор забезпечення сталого розвитку. *Управління проєктами та розвиток виробництва*. 2019. № 2(70). С. 13–23.
8. Маматова Т., Чикаренко І., Борисенко В. Підходи до відновлення та забезпечення резильєнтності (стійкості) сільських територій в Європейському Союзі. *Актуальні проблеми європейської інтеграції та євроатлантичного співробітництва України : матеріали ХІХ наук.-практ. конф., 16 червня 2022 р., м. Дніпро* / за заг. ред. Л. Л. Прокопенка. Дніпро : НТУ «Дніпровська політехніка», 2022. С. 16–18.
9. Менеджмент якості в органах місцевого самоврядування : монографія / О. Бортнік, С. Квітка, Т. Маматова, С. Серьогін ; за заг. ред. С. Серьогіна. Д. : Грані, 2015. 140 с.
10. Місцевий економічний розвиток: моделі, ресурси та інструменти фінансування : практ. посіб. / Н. Балдич, Н. Гринчук, Н. Ходько, Л. Чорній, Я. Глібіщук ; упоряд.: І. Лепьошкін. Київ : Федерація канадських муніципалітетів / Проєкт міжнародної технічної допомоги «Партнерство для розвитку міст», 2020. У п'яти част. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/12875>.
11. Проєкт Плану відновлення України : Матеріали робочої групи «Будівництво, містобудування, модернізація міст та регіонів України» / Національна рада з відновлення України від наслідків війни. Липень 2022. 350 с. *Урядовий портал. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України* : веб-сайт. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/recoveryrada/ua/construction-urban-planning-modernization-of-cities-and-regions.pdf>.
12. Проєкт Плану відновлення України : Матеріали робочої групи «Відновлення та розбудова інфраструктури» / Національна рада з відновлення України від наслідків війни. Липень 2022. 178 с. *Урядовий портал. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України* : веб-сайт. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/recoveryrada/ua/restoration-and-development-of-infrastructure.pdf>.
13. Проєкт Плану відновлення України : Матеріали робочої групи «Діджиталізація» / Національна рада з відновлення України від наслідків війни. Липень 2022. 120 с. *Урядовий портал. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України* : веб-сайт. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/recoveryrada/ua/digitization.pdf>.
14. Романюк С. А. Теорія та практика стратегічного управління : монографія. Київ : НАДУ, 2019. 232 с.
15. Стратегічний вибір Дніпропетровщини: від сучасних реалій до бажаного майбутнього : монографія / колектив авторів ; за заг. та наук. ред. І.А. Чикаренко, Т.В. Маматової. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2021. 162 с. URL: https://palsg.nmu.org.ua/ua/Sci/Monograph/Strategic_choice-2021.pdf.
16. Тертичка В. В. Стратегічне управління : підручник. Київ : К.І.С., 2017. 932 с.
17. Управління проєктами : навч. посіб. / Т. В. Маматова, В. М. Молоканова, І. А. Чикаренко, О. О. Чикаренко. – Дніпро : ГРАНІ, 2018. – 128 с.
18. Управління стратегічним розвитком об'єднаних територіальних громад: інноваційні підходи та інструменти : монографія / С. М. Серьогін, Ю. П. Шаров, Є. І. Бородін, Н. Т. Гончарук [та ін.] ; за заг. та

- наук. ред. С. М. Серьогіна, Ю. П. Шарова. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2016. 278 с. URL: https://palsg.nmu.org.ua/ua/Sci/Monograph/Strategic_development_2016.pdf.
19. Цілі сталого розвитку: що треба знати органам місцевого самоврядування. URL: http://www.ua.undp.org/content/dam/ukraine/docs/DG/SDG_LocalGov_v05.pdf.
20. Чикаренко І. А., Маматова Т. В. Смарт-спеціалізація в рамках реформованої Політики згуртованості Європейської Комісії: нові пріоритети та виклики. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*. 2022. № 6. С. 91–99. doi: <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2022.6.14>.
21. Чикаренко І. А., Маматова Т. В. Розширення предметної сфери муніципального менеджменту. *Аспекти публічного управління*. 2019. Т. 7. № 1-2. С. 54–61. URL: <https://aspects.org.ua/index.php/journal/article/view/481>.
22. Чикаренко І. А. Формування системи управління інноваційним розвитком територіальних громад : монографія. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2014. 338 с.
23. Чикаренко І. А., Маматова Т. В. Забезпечення стійкості, ревіталізації та розвитку територій і громад в Україні: започаткування наукового дослідження. *Міжнародні економічні відносини. Сталий розвиток України в умовах глобалізації та Європейської економічної інтеграції: проблеми, перспективи, ефективність. ФЕНІКС-2022 : матеріали міжнародної наук.-практ. конф., м. Харків, 31 травня 2022 р.* Харків : НТУ «Харківський політехнічний інститут», 2022. С. 141–143.
24. Чикаренко І. А., Маматова Т. В. «Розумна спеціалізація» як цільовий орієнтир стратегічного розвитку територіальних громад. *Strategic Management: Global Trends and National Peculiarities. Collective monograph*. Poland: Publishing House «Baltija Publishing», 2019. P. 406–420.
25. Шаров Ю. П. Стратегічне планування в муніципальному менеджменті: концептуальні аспекти : монографія. Київ : Вид-во УАДУ, 2001. 302 с.
26. Agile Practice Guide / Project Management Institute, Inc., 2017. 168 p.
27. Bortnik O. Application of ISO 10000 standard series for quality management system improvement in municipalities. *Evropský politický a právní diskurz*. 2020. Vol. 7. Iss. 3. P. 113–119. URL: <https://doi.org/10.46340/eppd.2020.7.3.16>.
28. Bortnik O. V. Implementation of international standards in local government structures as a key to sustainable development. *Аспекти публічного управління*. 2019. Т. 7. № 5. С. 31–43. URL: <https://doi.org/10.15421/151927>.
29. CAF 2020. Common Assessment Framework. The European model for improving public organisations through self-assessment. URL: <https://www.eipa.eu/wp-content/uploads/2019/11/CAF-2020.pdf>.
30. Chykarenko I. A., Mamatova T. V., Chykarenko O. O., Sergienko E. O., Martseniuk O. O. Organizational and Legal Aspects of Elaboration of Amalgamated Territorial Communities Sustainable Development Strategies. *International Journal of Management*. 2020. Vol. 11. Iss. 05. P. 1084–1093. URL: https://www.iaeme.com/MasterAdmin/uploadfolder/IJM_11_05_099/IJM_11_05_099.pdf.
31. Drobakhina T., Mamatova T. Tailored Approaches for Successful Local Creative Economy Development: Knowledge Management, Agile & Extreme Project Management. *Knowledge, Education, Law, Management*. 2021. № 4 (40). Vol. 1. P. 167–174. doi: <https://doi.org/10.51647/kelm.2021.4.26>.

Інформаційні ресурси

1. Huss, O. and Keudel, O. (2023, January). Survey on the needs and priorities of local authorities of Ukraine. The provision of services in times of war and post-war recovery. Council of Europe, pp. 34. <https://rm.coe.int/1680a9f1fe>
2. Noorkõiv, R. (2021, July 29). How Estonia's reforms empowered local government. <https://decentralization.gov.ua/en/news/13820> Romanova, V., & Umland, A. (2019, September). Ukraine's Decentralization Reforms Since 2014: Initial Achievements and Future Challenges. Ukraine Forum, pp. 18. <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/daf7869c-a17d-428a-a2b5-f5622e918ebe/content>

3. Info Sapiens. (2023) Як відбудовувати Україну – соціологічне опитування громадян та представників бізнесу. Transparency International Ukraine. <https://ti-ukraine.org/research/yak-vidbudovuvaty-ukrayinu-sotsiologichne-opytuvannya-gromadyan-ta-predstavnykiv-biznesu>
4. Мацюкін, А., & Жабенко, Л. (n.d.). Аналіз Реєстру договорів про співробітництво територіальних громад. Decide. <https://decide.in.ua/analiz-reyestru-dogovoriv-pro-spivrobitnyctvo-terytorialnyh-gromad/>
5. Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України. (2023). Звіт про результати діяльності Агенцій регіонального розвитку у 2022 році. Київ. <https://shorturl.at/dpGN5>
6. Мінінфраструктури презентувало концепцію Команд підтримки реформ у громадах. <https://www.kmu.gov.ua/news/mininfrastruktury-prezentovalo-kontseptsiiu-komand-pidtrymky-reform-u-hromadakh>
7. Школа місцевого самоврядування. (2023). Проектний менеджмент для громад у післявоєнній Україні, робота з проектами, грантами, інвесторами. https://www.youtube.com/playlist?list=PLdiMQap4QswiwcInEt3J9O_6tmdZg
8. Бюджетна Програма «Державний Фонд Регіонального Розвитку» / Міністерство розвитку громад та територій України.
URL: <https://new.dfr.minregion.gov.ua/>
9. Децентралізація дає можливості : офіційний веб-сайт національного проекту. URL: <http://decentralization.gov.ua/>
10. Міністерство розвитку громад та територій України.
URL: <https://www.minregion.gov.ua/>
11. План відновлення України. Відновлення України : веб-сайт.
URL: <https://recovery.gov.ua/>
12. Платформа UNITED24: веб-сайт. URL: <https://u24.gov.ua/uk>
13. Програма розвитку Організації Об'єднаних Націй – Україна.
URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine>
14. Українська асоціація управління проектами «УКРПЕТ».
URL: <http://www.upma.kiev.ua/>
15. European CAF Resource Centre, EIPA.
URL: <https://www.eipa.eu/portfolio/european-caf-resource-centre/>
16. Global Cities Registry™ for ISO 37120.
URL: <http://www.dataforcities.org/global-cities-registry/>
17. International Organization for Standardization (ISO). URL: <http://www.iso.org>
18. International Project Management Association (IPMA).
URL: <https://www.ipma.world/>
19. ISO/TC 176 Quality management and quality assurance.
URL: <https://committee.iso.org/home/tc176>
20. Observatory of Public Sector Innovation (OPSI).
URL: <https://www.oecd-opsi.org/>
21. Publicservice Europe. URL: <http://www.publicserviceeurope.com/>
22. Smart Specialisation Platform. URL: <https://s3platform.jrc.ec.europa.eu>
23. Sustainable Development Knowledge Platform.
URL: <https://sustainabledevelopment.un.org/>
24. The DAC Network on Development Evaluation (DAC / OECD).
URL: <https://www.oecd.org/dac/evaluation/>
25. Ukraine Recovery Conference: веб-сайт. URL: <https://ua.urc-international.com/>
26. United Nations Development Programme (UNDP).
URL: <https://www.undp.org/content/undp/en/home.html>